

stelling in „actuele dogmatische problemen”, te goed acht; aan de besteding van dozen m.i. ongewenschten toestand mag ik me niet geven m.i.

c) In de pers is gepubliceerd, dat dit „voortgezet hooger onderwijs” in den vorm van „conferenties” geenerlei verband hield met hetgeen men noemde de „polemiekwetste”. Daargelaten de onduidelijkheid van dezen term, meen ik toch, dat daardoor de indruk bij velen is gewekt, als zou althans de eerste conferentie een ander karakter dragen, dan U en ik met zekerheid weten, dat ze in werkelijkheid gedragen heeft. En waar een redevoorleg, gelijk U thans van mij vraagt, stellig verband houden zou met vraagstukken, die in den laatste tijd in polemiek aan de orde zijn geweest, daar ligt het niet op mijn weg, ook in dit opzicht een tweede geval te helpen scheppen, waarin de werkelijkheid anders zou zijn, dan het door de dagbladen ingelichte gereformeerde volk wel moet onderstellen. Ik heb daarvoor te minder reden, waar ikzelf door de polemiek de belangstelling hielp prikkelen, welke thans Uw Comité in beweging bracht, en belangstelling deed vinden.

d) Uit Uw brief blijkt, wat trouwens ook mijzelf reeds bekend was, dat de door U bedoelde „conferenties” een „besloten karakter” dragen. Dit besloten karakter is blijkbaar zóó ernstig bedoeld, dat uitdrukkelijk door den eersten referent verboden is, de aantekeningen van het door hem gesprokene, te doen lezen aan mij, die thans als tweede referent word uitgenoodigd. Het is mij niet bekend, dat het tot de christelijke, en academische zede behoort, dat iemand wordt uitgenoodigd voor een voordracht, vallende onder het kader van „voortgezet hooger onderwijs”, indien de kring der academische toehoorders bezwaard is met geheimen, rakende hetzij de wetenschappelijke oordeelvellingen van zijn voorganger-referent, hetzij die van hemzelf. „Hooger onderwijs” pleeg ik, vooral wanneer het „voortgezet” is, breder op te vatten; ik heb m.i. geen recht, ertoe mee te werken, dat men de academische waardigheid verder uit het oog verliest.

e) Ook al zouden de door U ook voor de toekomst gewenschte „besloten”, „conferenties” ophouden op academische gewoonten inbreuk te maken, ook dan nog zou ik er bezwaar tegen hebben, te voldoen aan Uw uitnodiging, om „hetzelfde onderwerp te behandelen, waarover ook Prof. Hepp sprak”. Wilde ik — wat ik overigens niet zou begeeren — de tweede conferentie onder gelijke condities doen geschieden als de eerste, waarin genoemde hoogleraar optrad, dan zou ik moeten beginnen, een verbod van diens toelating, alsmede van mededeeling aan hem terzake van het door mij gesprokene, uit de vaardigen. Van „contact” heb ik evenwel een andere voorstelling. En zou ik mijnerzijds condities stellen, die een veroordeeling van wat ter eerste conferentie geschied is behelsden, dan zou ik tusschen Uw comité en zijn eersten spreker gaan staan. Ik wil wel tegenover beide staan, voor wat de door beiden gevolgde methode betreft. Maar ik gevoel er niets voor, tusschen beide in te gaan staan. Wil Uw comité de aanvankelijk gevolgde methode laten varen, dan zal het dit eigener beweging moeten doen, en dit duidelijk dienen te zeggen.

f) Tegen „besloten” vergaderingen, zóó, als ze naar het den eersten keer gevolgde model te denken zijn, heb ik, wanneer op het agendum staat hetgeen U erop wilt plaatsen, onoverkomelijk bezwaar. Ik heb in het openbaar beloofd, niets te leeren, wat tegen Gods Woord en de belijdenis ingaat, noch in het openbaar, noch in het verborgen. Datzelfde heeft ook de voorgaande referent beloofd. Het gereformeerde volk mag dus toezien bij wat ook ik spreek en leer. En wel kan ik me indenken, dat men een besloten vergadering begeert ter bespreking van allerlei vraagpunten, die voor academisch gevormden op academische wijze worden behandeld, maar zulke vergaderingen mogen toch nimmer in conflict komen met wat beloofd is aan de kerken, die ik dienen mag. Welnu, mijns inziens elucht de orde van het kerkelijke leven, dat ik aan Prof. Dr V. Hepp thans de gelegenheid geef, langs den kerkelijken weg zijn bezwaren in te brengen tegen mijn meeningen, en hem van dit goede kerkelijke pad niet afhoud, door voor Uw comité te gaan spreken, voordat hij antwoord gegeven heeft op de ter vorige conferentie tot hem gerichte opmerking, dat hij, meende hij inderdaad dat de meeningen van zekeren Barth-bestrider zóó te qualificeeren waren, als hij daar zeide, den kerkelijken weg had te bewandelen. Deze opmerking is door den geachten referent nog niet beantwoord; wellicht komt dat antwoord nog; ik wil van den ernst dezer opmerking zijn geest niet afleiden door een vervolg te geven op zijn rede, voordat in dezen klaarheid gekomen is, hetzij door een daad van Prof. Dr V. Hepp, hetzij door het nalaten daarvan.

g) Uit het feit, dat ik hierboven een enkele mij sterk interesseerende bijzonderheid uit Uw eerste „besloten”, „conferentie” kan releveeren, blijkt ten overvloede, hoe ongewenscht zulke beslotenheid zelf is in gevallen als deze. Het verwondert mij, dat men meent, dat een vergadering, waarin predikanten, hoogleraren en studenten aanwezig zijn tot een groot getal, en welke door de pers en de hulpverlening van een theologische faculteitsvereniging is voorbereid, waarlijk besloten blijven kan. Het verwondert mij tevens, dat iemand in een besloten samenkomst meent, zóó te mogen spreken, dat een opmerking, als hierboven gereleveerd werd, mogelijk is. In elk geval zult U hoop ik, verstaan, dat ik me verwondert afvraag, wat men tegenwoordig al door theologische-faculteitsverenigingen laat bedisselen. Voor mij zelf heb ik voor mijn theologisch onderwijs andere methoden gevolgd; en wat ik als bijdrage in de polemiek zou willen leveren, ter controle overgegeven.

h) Opdat — mocht het nog nodig zijn — men in dit afwijzend antwoord op dit bepaalde verzoek geen bioot-negatieve houding zie, verklaar ik gaarne, dat elke uitnodiging, onverschillig van welke zijde ze komt, om te spreken over het door U genoemde onderwerp, door mij zal worden aanvaard, zoodra deze

bezwaren geheel en al zullen zijn weggenomen, en hiervan zonder eenige onduidelijkheid in het openbaar blijk gegeven zal zijn. Voor wat Uw Comité betreft, zou ik wegneming dezer bezwaren derhalve slechts hierin kunnen zien, dat het zich onthoudt, en de tot nu toe ondernomen actie stop zet. Ik geef dit in overweging, ook omdat ik geloof, dat een voortgaan op het ingeslagen pad de Vrije Universiteit zou schaden; enkelen, die in de pers meenden, dit te moeten ontkennen, of althans de ingebrachte bezwaren niet steekhoudend achten, hebben dan ook de feiten zelf, die in dezen beslissend zijn voor de beoordeeling, buiten beschouwing gelaten. Als ik dus verklaar, ook voor de personen van Uw comité zoo noodig geen uitzondering te zullen maken in de hier onder h. gegeven toezegging, kan ik — teneinde met een positieve aanwijzing van mogelijkheden te besluiten — verklaren, dat gevraagde spreekbeurt te willen geven onder deze condities: dat Uw comité worde onthouden; dat van meetaf door de organiseerende personen — en niet door achteraf komenden drang uit de vergadering, die zij bijeen brachten — alle hoogleraren, met wie zij contact zoeken, als gelijkgerechtigd worden bejegend; dat als plaats van samenkomst gekozen worde bijvoorbeeld Arnhem, 90 K.M. van Kampen, mét, 98 K.M. van Amsterdam, zonder overstappen, of Lunteren; dat alle geheimhouding worde gebannen; dat men in de pers publicaties doe, die met de werkelijkheid overeenkomen; dat de toegang opensta voor een anderen kring, dan die is aangegeven door de geografische ligging, hetzij van de stad Amsterdam, hetzij van de stad Kampen; dat, indien „contact met onze hoogleraren” hoofddoel blijft, in onderling overleg van te voren een volledig programma worde ontworpen en vastgesteld.

Inmiddels verblijf ik, na vriendelijken groet,

hoogachtend, Uw dw.,

(w.g.) K. SCHILDER.

Tot zoover de correspondentie. Ik heb er niets aan toe te voegen. Op enkele uittalingen in de pers, ook in „Geref. Jongelingsblad”, hoop ik volgende week te reageren.

Verbetering. Verleden week (artikel „Algem. Genade”, pag. 259, 2e kolom) stond „leden eener Groep”. Dat maakte den zin onduidelijk. Lees: „leden eener hoer”.

LITERATUUR EN KUNST

Mientje.

„Mientje”, door Agni van der Torre. — J. H. Kok, Kampen.

Wie het waagt in 1936 een boek het licht te doen zien dat een kind tot hoofdpersoon heeft, kan verwachten dat zijn pennevrucht geconfronteerd zal worden met dat andere kind eener voortreffelijke schrijversverbeelding, „Bartje”.

Zulk een vergelijking is niet onbillijk. Niet voor alle schrijvers is het succes weggelegd, dat Anne de Vries mocht behalen. Maar wanneer we nagaan, waarin de zegespraal van Bartje gelegen is, hebben we toch een goede norm gevonden, waaraan een boek over een kind beantwoorden moet.

Het geheim van Bartje's succes ligt hier in, dat hij een echt kind is. Een heel doorgewoond, echt kind, dat geen dingen denkt of doet, die bij een kind van zijn leeftijd op z'n minst genomen abnormaal zijn.

En nu is het jammer dat naast dit levensechte Bartje Agni van der Torre's „Mientje” zoon literair boekenwezentje is geworden. Het is jammer, want de schrijfster is er overigens wel op uit om onze sympathie te veroveren voor dit droomerige, zachte kind, dat zij met veel overgegevenheid en liefde beschrijft.

Als we ons niet vergissen, debuteerde de Vlaamsche schrijfster Agni van der Torre in de kringen van „De Jonge Vrouw” en de Opgangserie. Ze schrijft een zeer beschaafd, vrouwelijk proza. Maar we missen in haar stijl die directheid en pittigheid, die een schrijver als Van Randwijk kenmerken. Het blijft allemaal wat te vlak, wat te breed uitgewerkt om te overtuigen.

Mientje woont met haar ouders en vier zusters op een klein, langzaam achteruitgaand boerenbedrijf.

De bijfiguren zijn goed geteekend, vooral de Moeder. Toch blijft het alles een te wazige achtergrond, Mientje staat los van haar omgeving. De levenslustige jonge zusjes Anna en Riek, de kijvige Bets en de goedige Jaan moesten op een kind van Mientje's karakter méér inwerking hebben, dan de schrijfster ons zien laat. Ze dienen alleen om Mientje op te laten afreageren.

Wanneer er oorlog komt, ervaart Mientje dit gebeuren diep. Toch zijn de volgende gedachten allermínst kinderlijk.

— „Want op den grooten, stillen zolder met de vreemde schaduwverschijnsels weel ze zich minder alleen dan hier. Ze zal met haar lijf wegstroelen in de dekens, maar haar oogen zullen boven den rand van het laken uitkijken door het kleine venster naar de avondlucht. En ze zal praten, met klankloze woorden praten tegen God, Die alles weet, en Die ook zoon verdriet heeft als zij, omdat de menschen zulke vreeselijke dingen bedenken, waar ze zichzelf als domme kinderen pijn mee doen.”

Zoo denkt Agni van der Torre, maar geen kind van zeven jaar. Het is de schrijfster niet gelukt, deze moeilijke klip te omzeilen. Een volgend citaat kan het nog beter bewijzen.

„Nu wil ze stil kijken naar de avondlucht en wachten tot er een ster in 't smalle venster komt staan. 't Is alsof je langs zoon ster gemakkelijker den weg zoudt terug kunnen vinden naar Gods huis, want dat lijkt plots zoo ver; ze durft er niet dadelijk van spreken, zoo kort op haar bittere woorden.”

Zoo ligt ze avond aan avond. 't Is of ze wachten moet op iets, ze weet zelf niet waarop. Soms heeft ze angst, want het kan een groot verdriet zijn dat komen gaat en dat haar vooraf reeds onrustig maakt. Het moet wel zoo groot als de oorlog zijn.

Maar een enkelen keer, bij een vogelroep, bij iets wat simpel en goed is, gaat er iets vreugdigs door haar gedachten, een vermoeden dat er ginds ver een licht en kleurig wonder wacht.”

Op een dag, in haar laatste schooljaar, doet Mientje de ontdekking dat ieder mensch een eigen persoonlijkheid heeft, los van den ander, voor zichzelf alleen. Op den weg van school naar huis verwerkt ze dit. En ze wordt bang voor de eenzaamheid, waarin haar wezen nu gezet is.

„Een oogenblik staat ze huiverend stil. Dan knielt ze in het gras van den berm. Het drassig veen sapt onder haar knieën. Vocht dringt door haar grove kousen heen. Ze voelt het niet. Ze voelt niets van haar lichaam. Maar haar ziel rilt van het blanke licht, dat in haar openbloeit en tot in haar stille oogen straalt. Want uit haar herinnering is opgewiekt en daalt van boven als de bevestiging van Christus zelve: „Zoo verlaten moest ik wezen, opdat gij nooit meer verlaten zoudt zijn.” En dit is nu voor haar persoonlijk waar, want God heeft haar dezen dag afzonderlijk tegenover Hem gezet”.

Dit zijn geen gedachten van een kind. En daarom gelukt het de schrijfster niet, ons van Mientje's bestaan te overtuigen.

Juist wanneer Agni van der Torre de figuur van Mientje even loslaat, en zich wijdt aan de anderen, kan ze ons meer bevredigen. Als voorbeeld noem ik de beschrijving van den avond, wanneer de Vader naar 't dorp zal gaan om financiëlen steun te zoeken in zijn moeilijke omstandigheden.

„Jaar zegt: „Wacht, 'k zal u bijlichten om uw fiets te krijgen”. Op de straat praat helder haar stem: „'t Je nou niet teveel aantrekken, hoor, ook al zouen ze je niks geven. Dan zullen ze eens zien, dat we d'r toch wel komen. Als 't noodig is verkoopen we de blauwbonte maar; Noordams wil d'r graag hebben”.

Haar meeleven doet hem goed, maar haar woorden zijn pijnlijk voor een boer, die nog graag meetelt en z'n beste beest niet kwijt wil. Vooral niet aan iemand, die weet waarom hij verkoopen moet en met leedvermaak op den prijs bekijbelen kan. Nee, Jaan ziet dat niet. Ze zoekt alleen goede mogelijkheden, en schakelt eigenliefde en eierzucht tot de laatste restjes uit.

Dan komt ook Moeder naar de kleine tegelstraat. Ze zegt niets, maar dat ze daar staat bij dit weggaan op zijn moeilijken tocht is veel.

„Pas maar op; 't is glad”, waarschuwt Jaan, als hij op zijn fiets stapt. Meteen schiet ze huiverend naar binnen. Maar als hij door het hek het erf afrijdt, staat Moeder nog stil met haar kousevoeten op de bevroren tegels en 't is bijna beschaamd, dat ze zich afwendt en binnengaat, als hij nog eenmaal omziet”.

Dit is zuiver weergegeven, en ontroert in zijn eenvoud. En met meerdere gedeelten uit dit boek versterkt het ons in de overtuiging dat Agni van der Torre méér geven kan, dan ze in „Mientje” gedaan heeft.

O.-Nijkerk.

Gr. GILHUIS-SMITSKAMP.

VAKWETENSCHAP EN PRAKTIJK

Gebiedsgenezing.

De berichten, die sinds eenigen tijd tot ons komen over de genezing van zieken in het plaatsje Möttlingen, in Württemberg, maken het wensche-lijk, ons te bezinnen over de waarheid en de waarde dier genezing.

Het kan niet onze taak zijn, de theologische bezwaren te ontvouwen, die tegen de Möttlingerbeweging m.i. wel zijn in te brengen.

Maar van medisch standpunt moge deze geneesmethode door ons worden getoetst, — temeer waar ook onder Gereformeerden niet weinigen hun belangstelling richten naar deze religieuze methode ter genezing van hun ziekten of kwaal.

En ofschoon wij bepaalde genezingen — hoewel wij van geene hebben gehoord, of hebben kunnen vaststellen, — geenszins a priori zouden willen loochenen, willen wij toch trachten aan te toonen, in de eerste plaats, dat in Möttlingen geen wonderen geschieden, en verder, dat de Möttlinger-geneesmethoden soms niet zonder groote gevaren voor de gezondheid worden aangewend.

Zoo is vrouw, van de gen-geloofvoortsch.

Door c deze vo-perkt er de persc te niet g

En aan zoo won-geneigd trouwen keurige wat Mö-geneutr

Wat v wezen in de Chris Nu is looze ste heeft geve en verbe En aan beide: re resultaat de loupe we met

In 't ke wonderg Geloof een was Hel ee en dan v als in h Nu lijf lischen l Ik lees delijk w de geme de ongel „Ik heb Paulus kwalijk dien bro van hem Maar 2 de theol lichten.

De M in de ge ten tijde Möttlinge was er hardts z bij haar geest en Sieger

Deze s weging g van de komst.

Na dez tot Blun wanneer beden w Christus niet alle grepen, verdwen

Na Bl Möttlinge door Fr

Deze, maakte na tot di dat hij moordpo voorkom Tot oc keering en werd

andere l geen dol te geven Stange en zijn d ders van dat Jezu eigenlijk ten gekl Satan en

Nu is bezeten ; tuurlijk e nuchter niet ver banning Wij w des dood de zonde den men ook de d bracht.

geen kind
niet gelukt,
gend citaat

idluht en
nster komt
nakkelijker
naar Gods
art er niet
aar bittere

ze wachten
Soms heeft
iet zijn dat
is onrustig
oorlog zijn.
gelroep, bij
vengdix
at er ginds
it".

ljaar, doet
een eigen
nder, voor
naar huis
or de een-
et is.

stil. Dan
het drassig
bringt door
et niet. Ze
ar ziel rilt
enbloeit en
it haar her-
ven als de
o verlaten
laten zoudt
nlijk waar,
rlijk tegen-

l. En daar-
in Mientje's

de figuur
jdt aan de
. Als voor-
den avond,
i om finan-
ke omstan-

ten om uw
ielder haar
- hoor, ook
en ze eens
ls. 't noodig
Noordams

haar woor-
nog graag
wil. Vooral
verkoopen
rijs beknib-
zoekt alleen
geniefde en

leine tegel-
ar staat bij
is veel.

wt Jaan, als
e huijverend
hek het erf
aar kouse-
s bijna be-
nengaat, als

oert in zijn
uit dit boek
at Agni van
n „Mientje“

MITSKAMP.

HAP
K

tijd tot ons
het plaatsje
niet wensche-
heid en de

ologische be-
Möttlinger-

ge deze ge-
st, — te meer
iet weinigen
ze religieuze
en of kwaal-
en — hoewel
bben kunnen
uden willen
an te toonen,
n geen won-
e Möttlinger-
roote gevaren
wend.

Zoo is mij een geval bekend van een jonge vrouw, die een chronische (tuberculeuze) infectie van de huid heeft, en die ondanks veel Möttlingen-geloof, en Möttlingen-gebed, een langzaam voortschrijdend proces heeft.

Door doelmatige geneeskundige behandeling zou deze voortschrijding zeker kunnen worden beperkt en wat meer is, de besmettelijkheid voor de personen uit haar omgeving kunnen worden te niet gedaan.

En aangezien op het terrein der geneeskunde zoo wonderbaarlijk veel menschen altijd weer snel geneigd zijn, op een bloot gerucht met vol vertrouwen hun lichaam toe te vertrouwen aan willekeurige „gezondmakers“, is het zeker nuttig, dat wat Möttlingen aangaat, het bloote gerucht worde geneutraliseerd door een uiteenzetting van feiten.

Wat wij in Möttlingen zien gebeuren, is in wezen in geen enkel opzicht afwijkend van wat de Christian Science weet te bewerken.

Nu is deze Christian Science het meest goddelooze stelsel dat zich ooit met den Christennaam heeft gesierd, en dat niettemin duizenden genezing en verbetering heeft gebracht.

En aangezien de parallel te trekken is tusschen beide: religieuze beweging ter genezing met groot resultaat, willen we beide methoden grondig onder de loupe nemen, om daardoor aan te toonen, dat we met Möttlingen niet op den goeden weg zijn.

In 't kort is de Möttlinger-beweging een leer der wondergenezing op het gebed.

Geloof in uw God, en doe uw zonde van u, door een waar geloof in den Christus Gods.

Het echte Apostolische geloof moet weer komen, en dan worden ook de zieken weer genezen, gelijk als in hun tijd.

Nu lijkt mij deze vergelijking met den Apostolischen tijd zeker niet juist.

Ik lees in de Schrift, dat de Apostelen herhaaldelijk wonderen doen, maar niet in de kerk, in de gemeente, onder de geloovigen, maar juist bij de ongeloovigen en verder lees ik b.v. van Paulus „Ik heb dien broeder daar krank achtergelaten“.

Paulus kan op zijn zware reizen dien broeder kwalijk missen en hij had verstandiger gedaan, dien broeder dan maar even te genezen, in plaats van hem krank achter te laten.

Maar zooals gezegd, het kan niet mijn taak zijn, de theologische zijde van deze beweging te belichten.

De Möttlinger beweging vindt haar oorsprong in de genezing van een meisje Gottlieb Dittus, ten tijde dat Johannes Christoph Blumhardt in Möttlingen predikant was (1838—1852). Het meisje was ernstig zenuwziek en onder Blumhardts zegenrijke bearbeiding der gemeente, trad bij haar op een goeden dag de gezondheid van geest en lichaam in, na het beroep: „Jesus ist Sieger“ — Jezus is overwinnaar.

Deze spreuk is sindsdien de zinspreuk der beweging gebleven en prijkt ook boven den ingang van de „Rettungsarche“, de plaats van samenkomst.

Na deze dramatische gebeurtenis kwamen velen tot Blumhardt om hun zonden te belijden. En wanneer dan onder oplegging der handen geboden werd om vergeving der zonden om Jezus Christus' wil, dan bleek herhaalde malen, dat niet alleen waarachtige bekeering had plaats gegrepen, maar dat ook menige ziekte geheel was verdwenen.

Na Blumhardts dood kwam na eenigen tijd Möttlingen overnieuw de belangstelling vragen, door Friedrich Stanger (geb. 1855).

Deze, uit een onwettig huwelijk gesproten, maakte een ellendige jeugd door, en kwam daarna tot dronkenschap. Verder weten wij van hem, dat hij tot angsttoestanden verviel en dat zelfmoordpogingen eenige malen in zijn levensverhaal voorkamen.

Tot ook hier plotseling een krachtadige bekeering plaats vond. Hij kreeg allerlei visioenen en werd tenslotte genezen van zijn reumatiek en andere kwalen, waar hij aan leed en waarvoor geen dokter raad wist, alleen door zich geheel te geven aan den Heiland.

Stanger was de bouw van de „Rettungsarche“ en zijn directe helpers en navolgers zijn de broeders van Möttlingen, die het Evangelie uitdragen: dat Jezus overwint, ook over den Satan, die het eigenlijk is, die de menschen ook aan hun ziekten gekluisterd houdt — voor Jezus móét de Satan en dus ook de ziekte wijken.

Nu is deze opvatting, alsof het ziek zijn een bezeten zijn is van den Satan, zeker niet schriftuurlijk een Calvinist, die zoo gaarne de dingen nuchter beziet en ook wil doordenken, kan zich niet vereenigen met een dergelijke duivelen-uitbanning ter genezing van zieken.

Wij weten, dat ziekte en ongeval en dreiging des doods in de wereld zijn als een gevolg van de zonde — de zonde, die de harmonie tusschen den mensch en zijn God verbrak en daardoor ook de disharmonie in zijn eigen leven en lichaam bracht.

Gezond zijn wil zeggen: er is harmonie, samenwerking der deelen; ziek zijn is het verbroken zijn van die organische eenheid, verbrokenheid, die in laatste instantie een beginsel des doods is. „Ten dage als gij daarvan eet zult gij den dood sterven“. Dat is de straf op de zonde — maar daarnaast heeft God ons middelen gewezen, ter bestrijding van dien dood — middelen, die we in het zweel onzes aanschijns zullen zoeken. Die middelen trachten te ontdekken, is de taak der geneeskundigen en het is de eisch, die tot den zieke komt: Gebruik de middelen.

Den Haag.

J. A. v. d. HOEVEN.

MUZIKALE KRONIEK

Keur op de Kerkmuziek.

In het „Algemeen Weekblad voor Christendom en Cultuur“, 11e Jrg. No. 49 deed Mej. Johanna de Geus verslag over het eerste halfjaar werkzaam-zijn harer „Vereeniging voor Protestantische Kerkmuziek“.

Onder de „ongedacht groote belangstelling“ die zij releveert komt voor:

„... Het convent van Utrechtsche predikanten gaf een schoon voorbeeld, door als geheel als lid van onze vereeniging toe te treden, ook uit andere plaatsen van ons land kregen wij leden van Ned. Hervormde, Doopsgezinde, Lutherse, Remonstrante kerkgenootschappen en ook van de Gereformeerde Kerken in Hersteld Verband. Helaas waren de andere Gereformeerde Kerken de eenige, die zich, althans officieel, afzijdig hielden, hoewel onder hun lidmaten er verschillende waren, die, blijkens hun brieven, warme belangstelling voor ons streven toonen.“

Van die „andere Gereformeerde kerken“ is dat wel te begrijpen, hun onthouding, althans officieel vooralsnog, van adhaesie-betuiging met deze Vereeniging voor Protestantische Kerkmuziek — (tusschen twee haakjes: geen een KERK in Nederland heeft zich iets gelegen laten liggen aan Mej. de Geus haar vereeniging! Want een „Convent van predikanten“ en „leden“ maken nog geen KERKEN uit, officieel!)

Koren, muziekverenigingen, die van tijd tot tijd zouden kunnen optreden, ze mogen er zijn, want zanggezelschappen, uit belijdende leden der Geref. Kerken bestaande, zijn er genoeg, maar om die één twee drie, via één of meer predikanten, medewerking toe te laten zeggen, zou niet het minste effect sorteerden.

Want waar zou één Gereformeerde het klaarspelen, buiten zijn kerkeraad, classis en synode om, eigenmachtig aan te komen met een dergelijk toevoegsel of aanhangsel bij zijn eredienst, ook al zou hij er nog zooveel voor voelen?

En gelukkig ook maar, die nog niet-aanwezigheid van muziek-vrijheid in de Gereformeerde Kerken, zooals elders!

Want aan dat Kerkkoor-zingen zit voorloopig nog zooveel vast aan muziek en uitvoeringsproblemen, begrip van historisch geworden voordrachtsmanieren, een geheel apart stuk practijk, dat iedere Kerk, welke ook, verstandig doet zich eerst te bezinnen al eer ze zich op dezen, nog bij lange na niet gebaanden weg zou willen begeven.

Men kan in de Kerk nog zoo toegewijd willen doen met Bach-motetten en Cantaten, met Sweelinck-psalmen, maar er is ook nog zooiets als kennis en weten van, hoe die componisten te werk gingen, van welke middelen ze zich bedienden bij hun muziek, vocaal als instrumentaal.

Om een voorbeeld te geven: men stelle zich niet voor, dat men er is met een zeker aantal zangers en zangeressen te mobiliseeren, die min of meer technisch Bach, Sweelinck en wie nog meer uit die twee hun tijd, vermogen te interpreteren, maar dat men ervan doordrongen moet zijn, dat Bach en alle Cantors tijdens en vóór hem, met mannen en jongens, en Sweelinck bij uitstek met enkel mannenstemmen musiceerden, en dus doende een geheel ander klank-ideaal dienden dan onze tegenwoordige gemengde koren daar tegenover stellen. Dat, om het nog duidelijker te zeggen, een Sweelinck-psalm moet klinken in een ensemble, zooals van die 7 Meesterzangers, dat Kerkkoor van de Russisch-Orthodoxe Theol. School uit Parijs, dat onderlaait in de Amsterdamse Oude Hervormde Kerk zoo fenomenaal gezongen heeft, waarvan „De Standaard“ schreef: „Rank zijn deze stemmen enerzijds, van een fabelachtige diepte anderzijds. De lage C van den bas blijft welluidende klank en de hooge a van den tenor is soms als van een jongensopraan“.

Zoo ziet men dus dat men er niet dadelijk aan toe is, om, één of andere Christelijke of neutrale Zangvereniging zóó maar, kerkmuziek te laten plegen, en dat iedere Kerk goed zal doen, niet direct deur en galerij open te zetten, zonder eerst keur te hebben laten gaan over wat men voornemens is te importeeren aan Kerkkunst, en, of die wel in een gewaad steekt, waarin ze ook voor eeuwen gehuld was — origineel, ongeflatteerd, ongemoderniseerd!

J. Z.

OPVOEDING EN ONDERWIS

„Wat is het doel van het Christelijk Nationaal Schoolonderwijs?“

Mel groote vreugde schrijf ik dezen titel af. De Hoofdde commissie der Vereeniging voor Christelijk Nationaal Schoolonderwijs heeft n.l. voor rekening van die Vereeniging den derden onveranderden druk van het werkje van Prof. Dr. J. Woltjer bij de firma Kok te Kampen doen verschijnen. Dat beschouw ik als een daad van groote pieteit ten opzichte van den schrijver, maar ook als een groote aanwinst voor wie kennis wil nemen van wat het Christelijk Onderwijs bedoelt.

Het werkje verscheen in 1887. In Augustus 1910 verscheen een tweede druk en nu in Februari 1936 volgde deze derde druk. Veel vraag was er altijd naar deze pennevrucht van den ouder Woltjer, zooals de schrijver in de wandeling heet! De kandidaten voor het examen van den Schoolraad behooren het gelezen te hebben en niet ter onrechte zegt de Hoofdde commissie in haar Woord vooraf, „dat dit sobere, klare, klassieke betoog behoort tot het beste wat over ons Nederlandsch Christelijk onderwijs is geschreven. En al heeft in de 25 jaren, die sedert de vorige uitgave verliepen, veel actualiteit gekregen, waarover dit boekje niets bevatten kon, gelijk anderzijds eer en ander actualiteit heeft verloren, wat er in wordt behandeld, toch blijft het in zijn geheel, van onverminderde waarde voor ieder, die zich van het wezen en de beteekenis, den oorsprong en de doelstelling van de Christelijke school rekenschap wenscht te geven“.

Dit woord hebben we nog wel noodig in den strijd, dien we, naar het zich laat aanzien, voor het bezit van de Christelijke school zullen hebben te voeren. Deze strijd zal moeilijker worden dan in de periode, die vlak achter ons ligt, zegt de Hoofdde commissie.

En daarom moet dit werkje in de komende dagen veel gelezen worden. Niemand ontkomt aan de klem van het klare betoog, wanneer ons uit de historie duidelijk wordt gemaakt, hoe de school in den loop der historie ontstond en hoe haar verhouding behoort te zijn tot kerk en overheid en maatschappij.

Niemand neemt mij kwalijk, dat ik eerst weeneens las, wat Prof. Woltjer van de opleiding van den onderwijzer zegt. En dan geloof ik, dat velen in onze dagen bij hem in de leer moeten gaan, om overtuigd te worden, dat de onderwijzer met alle nauwkeurigheid, zoowel practisch als theoretisch, voor zijn werk moet worden opgeleid.

Ik wil nu alleen nog wijzen op het slot van het werkje. Daar wekt de schrijver op, om den strijd te blijven voortzetten tegen het stelsel van het openbaar onderwijs; „dat stelsel is niet alleen een dwang op ons uitgeoefend, maar een ramp voor ons land: en de liefde voor waarheid en recht, voor land en volk dringt ons het te bestrijden, zoolang tot we overwonnen hebben.“

Deze woorden hebben nog niets van hun actualiteit verloren. Wel is door den taai volgehouden strijd het openbaar onderwijs teruggedrongen tot plm. één derde van het geheele onderwijs, maar het bestaat nog altijd en het is nog wettelijk maatschappelijk.

't Is noodig voor ons, nu we ook met onze scholen hier en daar een terugtrekkende beweging moeten maken, dat we nog eens weer goed de oude strijdleuzen leeren kennen. Prof. Woltjer blijft hier een vertrouwde gids.

Gr.

G. MEIMA.

ZENDING EN EVANGELISATIE

Het Zendingsambt. 1)

IV.

(Slot.)

10. Dat er deze treffende overeenkomst tusschen de taak of het ambt der evangelisten en die der zendelingen van onzen tijd is, wordt ook door het beroemde rapport, dat op de Synode van Middelburg in 1896 is ingediend over de beginselen, waarnaar wij ons zendingswerk hebben in te richten en uit te voeren, niet weersproken. Alleen, daar wordt een apart ambt voor de zending verworpen op grond van de bewering, dat wij voor dien arbeid geen ander ambt ontvangen hebben dan dat van den dienaar des Woords, daar het evangelistenambt alleen voor den eersten tijd van de Christelijke Kerk gegeven is.

Het rapport doet ook een poging om die stelling te bewijzen; welke poging m.i. echter allerminst gelukt is.

1) Referaat, gehouden op de Predikantenconferentie, 19 Sept. 1935 te Leeuwarden.